

Applied Research of Sport Management

Vol. 15(1), (Series 57): 97-114/ 2026

 Doi: [10.30473/arsm.2026.75168.3980](https://doi.org/10.30473/arsm.2026.75168.3980)

E-ISSN: 2345-5551

P-ISSN: 2538-5879

ORIGINAL ARTICLE

Identifying and Prioritizing Effective Factors in Increasing the Participation of Families in Educational and Sports Activities of Schools

 Isa Eskandari¹, Morteza Rezaii Suofi^{2*}, Zahra Esmaelpannah Amlashi³ Fatemeh Eskandari Taskoh⁴

1. Ph.D, Department of Sports Management, Physical Education Teacher, Guilan, Iran.

2. Professor, Department of Sports Management, Payame Noor University, Tehran, Iran.

3. Ph.D, Department of Psychology, Counseling and Psychology Teacher, Guilan, Iran.

4. M.A, Assistant for Education and Educational Affairs of the School, Guilan, Iran.

*Correspondence

Isa eskandari

Email: Isa.eskandari@yahoo.com

Received: 22/Aug/2025

Accepted: 21/Jan//2026

Published Online: 14/July /2026

How to cite

Eskandari, I, Rezaii Suofi, M., Esmaelpannah Amlashi, Z., Eskandari Taskoh, F. (2026). Identifying and Prioritizing Effective Factors in Increasing the Participation of Families in Educational and Sports Activities of Schools. *Applied Research of Sport Management*, 15(1), 97-114.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Schools are among the most significant educational and pedagogical institutions in society, necessitating the active participation of all stakeholders, especially families. “Active parental participation” refers to leveraging the latent intellectual, scientific, skill-based, and professional capacities of parents in managing and directing the educational and athletic affairs of students. In general, effective and continuous parental involvement in the educational system is recognized as a fundamental pillar of the teaching-learning process and can significantly impact the quality of instruction and students’ academic achievement. However, in many instances, a lack of sufficient awareness among parents regarding the school’s goals, programs, and responsibilities hinders the formation of effective home-school collaboration, thereby weakening the supportive role of families in the students’ educational process.

One of the hallmarks of successful schools is the maximum utilization of parental involvement. For this reason, in developed countries, home-school collaboration has become a cohesive framework, where these two institutions carry out their shared responsibility—the upbringing of the society’s children—through consultation, cooperation, and coordination. Generally, involving families in education leads to increased knowledge and awareness, broader participation in other social spheres, a greater sense of solidarity with other parents, a stronger sense of belonging to the organization, increased trust in institutions, a reduction in individual and organizational costs, and enhanced organizational effectiveness. Furthermore, the collective participation of all individuals in school affairs fosters the expansion of democracy and democratic values (Sahraei, 2018).

Parental involvement plays a vital role in shaping students’ academic success by creating a supportive learning environment both at home and at school. Research has consistently demonstrated that when parents are actively involved in their children’s education, student’s exhibit improved academic performance, better school attendance, higher motivation, and more advanced cognitive development.

Methodology

The present study is applied in terms of its objective and follows a mixed-methods (sequential exploratory) design, conducted in two qualitative and quantitative phases. In the first phase, a qualitative approach using content analysis was employed. The statistical population for this phase consisted of experts and key informants, including principals, teachers, and parent representatives in Gilan province. Purposive sampling was used, based on criteria such as subject matter expertise, possession of scientific publications (books and articles), teaching background, and relevant executive experience. Data collection was carried out through document analysis and semi-structured face-to-face interviews (lasting 30 to 50 minutes). The sampling process continued until theoretical saturation was reached, which was ultimately achieved after 18 interviews, meaning that new data did not add any new codes or concepts to the previous findings. Qualitative data analysis was performed using manual coding in three stages (initial coding, emergence of sub-categories, and main categories). To ensure the validity and reliability of the results, a dual-coding system was utilized. In this process, 95 initial codes were identified, which, after screening and merging, resulted in 34 verified final codes.

The second phase of the study was conducted using a descriptive-survey method. The statistical population for this section included all principals, teachers, and parents of schools in Guilan province. Multi-stage cluster sampling was used to determine the sample. For this purpose, Guilan province was divided into three geographical clusters: Eastern (Rudsar, Langarud, Lahijan, Siahkal, and Amlash), Western (Talesh, Rezvanshahr, Masal, Sowme'eh Sara, and Fuman), and Central (Rasht Districts 1 and 2, Anzali, Rudbar, and Astaneh-ye Ashrafiyeh). Subsequently, 5 educational districts were selected from each cluster, and 5 schools were selected from each district. Questionnaires were distributed among principals, teachers, and parent representatives, resulting in a total of 475 collected questionnaires. The data collection tool in this section was a 34-item researcher-made questionnaire (derived from the findings of the qualitative phase) based on a five-point Likert scale. This tool comprises five main components: structural factors (7 items), informational factors (6 items), motivational factors (8 items), educational factors (7 items), and socio-cultural factors (6 items). SPSS software was used for quantitative data analysis. Construct validity was examined using Exploratory Factor Analysis (EFA), the Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) test for sampling adequacy, and Bartlett's Test of Sphericity. Furthermore, one-sample t-tests and the Friedman test were utilized to test the hypotheses and rank the factors.

Findings

Based on the table of findings, an overarching category for increasing the level of parental involvement in schools was identified. This category consists of several components, referred to as environmental factors affecting involvement (specifically: structural, informational, motivational, educational, and socio-cultural factors).

Furthermore, an examination of the correlation matrix indicates that all values significantly exceed 0.33, suggesting that the components are interrelated. Consequently, this matrix is deemed suitable for factor analysis.

Subsequently, the comparison of mean ranks reveals that structural factors hold the highest mean rank (3.42). This implies that, from the perspective of the statistical population, structural factors are the most significant component of parental involvement. Following this, the most significant components of involvement were identified as socio-cultural factors, motivational factors, educational factors, and informational factors, respectively.

In this study, based on the data analysis, the factors contributing to the increased participation of families in educational and sports activities were identified. According to the Friedman test ranking, these factors were found to

have the highest mean ranks in the following order: structural factors, socio-cultural factors, motivational factors, educational factors, and informational factors.

Discussion and Conclusion

The results of the Friedman ranking test indicated that structural factors are among the primary contributors to increasing parental involvement in schools, securing the highest mean score among the identified components ($M=3.8029$). The prominence of this factor may be attributed to the critical role and importance of regulations and organizational procedures within schools. Consequently, to foster parental involvement in school affairs, formulating strategies based on organization and adopting policies that catalyze maximum participation is both essential and necessary. However, such participatory policies must be accompanied by strategies to shift the attitudes of both principals and parents toward establishing mutual communication, alongside increasing their motivation to achieve effective results.

Socio-cultural factors were identified as another significant contributor, ranking next in importance ($M=3.6908$). The results suggest that the more the socio-cultural component is promoted among families, the more prominent its role becomes. Socio-cultural factors function as an “umbrella,” overshadowing other factors affecting parental involvement. Every decision within the educational system—whether during the design or implementation phase—is intertwined with the socio-cultural characteristics of the society. Any educational plan or decision inevitably interacts with cultural and social contexts, which may either diminish its efficacy or, conversely, enhance its strength and impact.

The Friedman ranking results designated motivational factors as the third component influencing increased family participation in educational and athletic activities in the schools of Guilan province ($M=3.6176$). Motivations are considered the key to any human activity and can stimulate, reinforce, and direct behavior, or conversely, control and inhibit it. Today, school principals must adopt a deeper perspective, leveraging new horizons in psychology to better understand the interests and desires of parents.

Informational factors also play a vital role in increasing family participation ($M=3.5664$). The results demonstrate that the informational dimension is significantly effective in attracting parental and public involvement in schools. In the contemporary era, known as the age of information and communication, a major part of generational socialization occurs through the media. The influence of media is such that some communication theorists believe media determines our mental and even behavioral priorities. Undoubtedly, schools will be successful only if they utilize needs assessment and effective recognition of up-to-date communication tools, employing a “media mix” to advance their goals. Therefore, the growing role of media in human social life is undeniable. Today, new communication tools, such as the internet and social networks, have opened new horizons for interpersonal interaction, which deserve careful consideration in the realm of parental involvement.

KEY WORDS

Home–School Interaction, Physical Education, Social Support, Education.

پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی

سال پانزدهم، شماره یک، پیاپی پنجاه و هفتم، تابستان ۱۴۰۵ (۹۷-۱۱۴)

doi: 10.30473/arism.2026.75168.3980

E-ISSN: 2345-5551

P-ISSN: 2538-5879

«مقاله پژوهشی»

شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر در افزایش میزان مشارکت خانواده‌ها در فعالیت‌های آموزشی و ورزشی مدارس

عباسی اسکندری^{۱*}، مرتضی رضایی صوفی^۲، زهرا اسماعیل پناه املشی^۳، فاطمه اسکندری طاسکوه^۴

چکیده

هدف این پژوهش شناسایی و اولویت‌بندی عواملی که در افزایش میزان مشارکت خانواده‌ها در فعالیت‌های آموزشی و ورزشی مدارس نقش داشتند، است. پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش اجرا، آمیخته (ترکیبی) با طرح اکتشافی متوالی است که در دو مرحله کیفی و کمی انجام پذیرفت. ابتدا، از رویکرد کیفی با روش تحلیل محتوا استفاده شد. جامعه آماری این بخش را خبرگان و مطلعین کلیدی شامل مدیران، معلمان و نمایندگان اولیاء دانش‌آموزان تشکیل دادند. نمونه‌گیری به روش هدفمند تا رسیدن به اشباع نظری که با انجام ۱۸ مصاحبه حاصل شد. فاز دوم پژوهش به روش توصیفی-پیمایشی اجرا شد. جامعه آماری این بخش شامل کلیه مدیران، معلمان و اولیاء مدارس استان گیلان بود. جهت تعیین نمونه، از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای استفاده شد که در نهایت ۴۷۵ پرسشنامه جمع‌آوری شد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌های کمی از نرم‌افزار SPSS استفاده شد. روایی سازه از تحلیل عاملی اکتشافی، آزمون کایزر مایر اولکین برای کفایت نمونه و آزمون کرویت بارتلت بررسی گردید. پایایی ابزار از طریق ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده که ضریب پایایی سؤالات مربوط به موانع مشارکت ۰/۸۸ به دست آمد. جهت آزمون فرضیات و رتبه‌بندی عوامل، از آزمون‌های تی تک نمونه‌ای و فریدمن استفاده شد. در پی نتایج این پژوهش مؤلفه‌هایی که در مشارکت والدین در مدرسه نقش داشتند شناسایی شد و یافته‌های پژوهش در بخش کمی نشان داد که مؤلفه‌های عوامل ساختاری، عوامل فرهنگی-اجتماعی، عوامل انگیزشی، عوامل آموزشی و عوامل اطلاعاتی به ترتیب بیشترین نقش را در افزایش میزان مشارکت والدین در مدارس داشتند.

واژه‌های کلیدی

تعامل خانه و مدرسه، تربیت بدنی، حمایت اجتماعی، آموزش و پرورش.

۱. دکتری، گروه مدیریت ورزشی، دبیر تربیت بدنی، گیلان، ایران.
۲. استاد، گروه مدیریت ورزشی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
۳. دکتری، گروه روانشناسی، معلم مشاوره و روانشناسی، گیلان، ایران.
۴. کارشناس ارشد، معاون پرورشی و امور تربیتی مدرسه، گیلان، ایران.

*نویسنده مسئول: عباسی اسکندری

رایانامه: Isa.eskandari@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۵/۳۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۱/۰۱

تاریخ انتشارات آنلاین: ۱۴۰۵/۰۴/۲۳

استناد به این مقاله:

اسکندری، عباسی؛ رضایی صوفی، مرتضی؛ اسماعیل پناه املشی، زهرا؛ اسکندری طاسکوه، فاطمه (۱۴۰۵). شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر در افزایش میزان مشارکت خانواده‌ها در فعالیت‌های آموزشی و ورزشی مدارس پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی، ۱۱۵ (۱)، ۹۷-۱۱۴.

حق انتشار این مستند، متعلق به نویسندگان آن است. © ۱۴۰۵ ناشر این مقاله، دانشگاه پیام نور است.

این مقاله تحت گواهی زیر منتشر شده و هر نوع استفاده غیرتجاری از آن مشروط بر استناد صحیح به مقاله و با رعایت شرایط مندرج در آدرس زیر مجاز است.

This is an open access article under the CC BY (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

<http://arismb.journals.pnu.ac.ir/>

مقدمه

مدارس از جمله نهادهای مهم آموزشی و تربیتی در جامعه هستند که نیازمند مشارکت فعال همه به خصوص خانواده‌ها می‌باشند. منظور از مشارکت فعال والدین، بهره‌گیری از توان بالقوه فکری، علمی، مهارتی و تخصصی والدین در مدیریت و هدایت امور آموزشی و ورزشی دانش‌آموزان می‌باشد. به‌طور کلی، مشارکت مؤثر و مستمر والدین در نظام آموزشی به‌عنوان یکی از ارکان اصلی فرایند تعلیم و تربیت شناخته می‌شود و می‌تواند بر کیفیت یاددهی-یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر چشم‌گیری داشته باشد (نصیری و همکاران، ۱۳۹۷). با این حال، در بسیاری از موارد، نبود آگاهی کافی والدین از اهداف، برنامه‌ها و وظایف مدرسه سبب می‌شود ارتباط و همکاری مؤثر میان خانه و مدرسه شکل نگیرد و نقش حمایتی خانواده‌ها در فرایند آموزشی دانش‌آموزان تضعیف شود (رحیمی و همکاران، ۱۳۹۸).

امروزه در کانون‌های آموزشی، مشارکت خانواده‌ها در تجارب تحصیلی فرزندان خود بسیار مهم تلقی می‌شود، به‌طوری که هم به صورت تکمیل‌کننده فعالیت آموزش‌دهندگان و مربیان و هم به شکل یکی از مهم‌ترین و ضروری‌ترین حمایت‌ها جهت رشد علمی، عاطفی و روانی فرزندان آن‌ها به حساب می‌آید (هندرسون و مپ^۱، ۲۰۰۲ به نقل از اردم و کایا^۲ و اپستین^۳، ۲۰۱۸).

و با افزایش مشارکت والدین می‌توان به‌طور مؤثر نابرابری‌های اقتصادی-اجتماعی در عملکرد تحصیلی را کاهش داد (کوئووهای^۴ و همکاران، ۲۰۲۵).

به بیانی دیگر مشارکت خانواده‌ها در فعالیت‌های آموزشی دانش‌آموزان به‌طور چشم‌گیری به بازدهی آموزشی و توفیق در تحصیل آنان مرتبط است و زمانی که مؤثر بودن این مشارکت و درجه اهمیت آن برای والدین و متصدیان آموزشی واضح می‌شود و به آن‌ها در این خصوص اطلاع داده می‌شود، باعث می‌شود هزینه‌های

مالی و پشتیبانی و حمایتی خانواده‌ها کمتر تلف شود (هیل و کرافت^۵، ۲۰۰۳ به نقل از کاسو و همکاران، ۲۰۲۲).

مشارکت موجب تصمیمات بهتر در محیط کار، به کار انداختن قوه ابتکار و خلاقیت در کارکنان، تقویت احترام انسانی و جایگاه اجتماعی، ایجاد انگیزش و علاقه مشترک، تحریک کارکنان به قبول مسئولیت و بهبود روحیه افراد برای کار گروهی می‌شود (خسروزاده و سمیعی، ۱۳۹۶ و موریسون^۶، ۲۰۲۲). مشارکت والدین در تصمیم‌گیری‌ها سبب می‌شود که مدیران و مسئولین مرتبط بتوانند از خرد جمعی افراد استفاده کنند (شفیع‌زاده و گیلوری، ۱۳۹۷).

در یک مطالعه جدید، با تحلیل داده‌های چندین دهه، نشان می‌دهد افزایش مشارکت والدین در امور مدرسه، ارتباط مستقیمی با پیشرفت تحصیلی کودکان دارد (اردم و کایا^۷، ۲۰۲۰).

خانه و مدرسه در انجام وظایف آموزشی، تربیتی و ورزشی مکمل یکدیگرند به‌طوری که خانه مدرسه اول فرزند و مدرسه، خانه دوم اوست و اگر این دو نهاد روش‌ها و برنامه‌های هماهنگ نداشته باشند، در روند رشد و شخصیت دانش‌آموزان اختلال به وجود می‌آید (کریم‌زاده و همکاران، ۱۳۹۷). مدرسه باید با روش‌های گوناگون اسباب مشارکت فکری اولیا را در امر تعلیم و تربیت فرزندانشان فراهم کند (گابینز^۸ و همکاران، ۲۰۲۰).

از این رو اولیاء دانش‌آموزان با توجه به جایگاهی که دارند، می‌توانند در زمینه‌های متفاوت به مدرسه کمک کنند و در فرآیندهای آموزشی، پرورشی و ورزشی مدرسه مشارکت مؤثر داشته باشند (صوفی، ۱۳۹۹).

یکی از مشخصه‌های مدارس موفق استفاده حداکثری از مشارکت والدین است. به همین دلیل است که در کشورهای توسعه‌یافته، همکاری میان خانه و مدرسه به صورتی منسجم درآمده و این دو نهاد، مسئولیت مشترک خویش، یعنی تربیت فرزندان جامعه را با همفکری، همکاری و هماهنگی انجام می‌دهند. به‌طور کلی سهیم کردن خانواده‌ها در آموزش و پرورش موجب

5. Hill & Kraft
6. Morrison
7. Erdem & Kaya
8. Gubbins

1. Henderson and Map
2. Erdem & Kaya
3. Epstein
4. Koivuhovi

ناصری پلنگرد و همکاران (۱۳۹۹)، در مطالعه‌ای باهدف طراحی الگوی حمایتی خانواده -مدرسه در توسعه استعدادهای ورزشی انجام دادند، نشان دادند که حمایت خانواده‌ها به همراه حمایت نظام آموزشی و همکاری سازمان‌های ورزشی با این دو نهاد را می‌توان عاملی مهم در جهت توسعه استعدادهای ورزشی کشور قلمداد کرد. نتایج تحقیق صوفی (۱۳۹۹) نشان می‌دهد که شکل مشارکت فعال والدین در اخذ رتبه‌های برتر دانش‌آموزان بیشترین اثرگذاری را داشته است.

دوان^۴ و همکاران (۲۰۱۸)، در پژوهشی که تحت عنوان تأثیر مشارکت والدین و وضعیت اقتصادی اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی و رفتار مدرسه‌ای دانش‌آموزان مدرسه متوسطه در چین صورت گرفت، پس از تحلیل و بررسی داده‌ها، به این نتیجه دست یافتند که فعالیت‌های مشارکت والدین به‌طور قابل‌توجهی برای دانش‌آموزان دبیرستانی با وضعیت اقتصادی اجتماعی پایین خانواده‌ها مفید و سودمند است.

پارک و همکاران^۵ (۲۰۱۷)، در پژوهشی نشان دادند که مدارس با سطح مشارکت عمومی -خوب والدین نسبت به مدارس دیگر عملکرد بهتری در استانداردهای درس ریاضی و پیشرفت تحصیلی خواندن داشتند و به دنبال نشان دادن محیط یادگیری مثبتی بودند.

تیلور و کولینز^۶ (۲۰۱۵)، در پژوهشی به بررسی نقش خانواده به‌عنوان عاملی در رشد استعدادها پرداختند که نتایج نشان داد مشارکت خانواده‌ها در فعالیت‌های ورزشی فرزندان می‌تواند موجب رشد استعدادهای ورزشی آن‌ها شود.

با عنایت به پژوهش‌ها و مطالعات، تقویت مشارکت خانواده و مدرسه از پیش‌نیازهای یک نظام آموزشی موفق است که باید مورد توجه قرار گیرد. با توجه به شرایط نابسامان اقتصادی و اجتماعی جامعه، عدم آگاهی اولیا از وضعیت دانش‌آموزان، استفاده نادرست از اینترنت و فضای مجازی، در دسترس بودن مواد مخدر و اعتیادآور، عدم توجه به نقش ورزش در سبک زندگی، فقر حرکتی، زندگی ماشینی و چاقی مفرط در بین دانش‌آموزان و نهایتاً عدم اطلاع دانش‌آموزان نسبت به این مسائل از جمله مواردی

افزایش اطلاعات و آگاهی افراد، گسترش مشارکت در سایر زمینه‌های اجتماعی، افزایش احساس همبستگی با سایر والدین، احساس یگانگی بیشتر با سازمان، افزایش اعتماد افراد به سازمان‌ها، کاهش هزینه‌های فردی و سازمانی و افزایش اثربخشی سازمانی خواهد شد. همچنین مشارکت جمعی کلیه افراد در امور مدرسه نوعی گسترش دموکراسی و مردم‌سالاری را نیز موجب می‌گردد (صحرائی، ۱۳۹۷).

مشارکت والدین نقش حیاتی در شکل‌دهی موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان با ایجاد یک محیط یادگیری حمایتی هم در خانه و هم در مدرسه ایفا می‌کند. تحقیقات به‌طور مداوم نشان داده‌اند که وقتی والدین فعالانه در آموزش فرزندانشان مشارکت می‌کنند، دانش‌آموزان عملکرد تحصیلی بهبود یافته، حضور بهتر در مدرسه، انگیزه بالاتر و رشد شناختی پیشرفته‌تری از خود نشان می‌دهند (اوکافو و ناچوکو، ۲۰۲۳).

اوچه و دایک^۱ (۲۰۲۳)، در پژوهش انجام شده، نشان می‌دهد که دانش‌آموزانی که والدینشان مشارکت دارند، در مقایسه با کسانی که حداقل حمایت والدین را دارند یا اصلاً حمایتی ندارند احتمال بیشتری دارد که از نظر تحصیلی برتر باشند. با این حال، عوامل مختلف اجتماعی -اقتصادی، فرهنگی و نهادی بر میزان توانایی والدین برای مشارکت فعال در آموزش فرزندانشان تأثیر می‌گذارند.

روباچ و بونانتی^۲ (۲۰۲۱)، در پژوهش خود نشان دادند که حمایت تحصیلی والدین دانش‌آموزان در خانه با تغییر مثبت در انگیزه درونی دانش‌آموزان در طول سال تحصیلی همراه بود. علاوه بر این، انگیزه درونی بالاتر دانش‌آموزان منجر به کاهش اضطراب آن‌ها در طول سال تحصیلی می‌شود. در همین راستا حبیبی و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی نقش مثبت مشارکت والدین در افزایش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان را بازگو کردند.

نگوین^۳ و همکاران (۲۰۲۰)، در مطالعه‌ای اذعان کردند که مشارکت آموزشی والدین، ویژگی‌های روان‌شناختی درونی مثبت کودکان را افزایش می‌دهد و به بهبود وضعیت همسالان کلاس درسی کودک کمک می‌کند.

4. Duan
5. Park et al
6. Taylor & Collins

1. Uche & Dike
2. Rubach & Bonanati
3. Nguyen

مرحله کیفی و کمی انجام پذیرفت. در فاز نخست، از رویکرد کیفی با روش تحلیل محتوا استفاده شد. جامعه آماری این بخش را خبرگان و مطلعین کلیدی شامل مدیران، معلمان و نمایندگان اولیاء دانش‌آموزان استان گیلان تشکیل دادند. نمونه‌گیری به روش هدفمند و با معیارهایی همچون تسلط بر موضوع، برخورداری از تألیفات علمی (کتاب و مقاله)، سابقه تدریس و تجربه اجرایی مرتبط صورت گرفت. گردآوری داده‌ها از طریق بررسی اسناد و انجام مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته حضوری (با مدت زمان ۳۰ تا ۵۰ دقیقه) انجام شد.

فرآیند نمونه‌گیری تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت که در نهایت با انجام ۱۸ مصاحبه حاصل شد؛ بدین معنا که داده‌های جدید، کد یا مفهوم تازه‌ای به یافته‌های پیشین نیفزود. تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی با استفاده از روش کدگذاری دستی در سه مرحله (کدگذاری اولیه، ظهور مقوله‌های فرعی و اصلی) صورت گرفت. جهت اطمینان از اعتبار و روایی نتایج از نظام کدگذاری دوگانه استفاده شد. در این فرآیند، ابتدا ۹۵ کد اولیه شناسایی گردید که پس از غربالگری و ادغام، ۳۴ کد نهایی تأیید شد.

فاز دوم پژوهش به روش توصیفی-پیمایشی اجرا شد. جامعه آماری این بخش شامل کلیه مدیران، معلمان و اولیاء مدارس استان گیلان بود. جهت تعیین نمونه، از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای استفاده شد. بدین منظور، استان گیلان به سه خوشه جغرافیایی تقسیم گردید: خوشه شرق (رودسر، لنگرود، لاهیجان، سیاهکل و املش)، خوشه غرب (تالش، رضوانشهر، ماسال، صومعه‌سرا و فومن) و خوشه مرکزی (نواحی ۱ و ۲ رشت، انزلی، رودبار و آستانه اشرفیه). سپس از هر خوشه ۵ منطقه آموزشی و از هر منطقه ۵ مدرسه انتخاب شدند و پرسشنامه‌ها میان مدیران، معلمان و نمایندگان اولیاء توزیع گردید که در نهایت ۴۷۵ پرسشنامه جمع‌آوری شد.

ابزار گردآوری داده‌ها در این بخش، پرسشنامه محقق‌ساخته ۳۴ سؤالی (مستخرج از نتایج بخش کیفی) با طیف پنج گزینه‌ای لیکرت بود. این ابزار شامل پنج مؤلفه اصلی: عوامل ساختاری (۷ گویه)، عوامل اطلاعاتی (۶ گویه)، عوامل انگیزشی (۸ گویه)، عوامل آموزشی (۷ گویه) و عوامل فرهنگی-اجتماعی (۶ گویه) می‌باشد.

هستند که امروزه دانش‌آموزان با آن مواجهه هستند. همچنین علی‌رغم ارتقای شاخص‌های کمی آموزشی، تربیتی و ورزشی مدارس در طول برنامه‌های توسعه کشور و توجه ویژه به این امر در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و اجرای برنامه‌ها، فعالیت‌ها و طرح‌های متنوع در استان گیلان، اما به دلیل عدم شناسایی ابعاد و عوامل مؤثر مشارکت والدین در مدارس، با توجه به جمعیت بالای دانش‌آموزان استان گیلان و ظرفیت بالای منابع انسانی و مشارکت خانواده‌ها در مدارس، این شاخص‌ها هنوز به درستی توسعه نیافته است. مشارکت خانواده‌ها در فعالیت‌های آموزشی و ورزشی مدارس، یکی از مؤلفه‌های اساسی در تحقق اهداف نظام تعلیم و تربیت به شمار می‌رود. با وجود اهمیت انکارناپذیر این مشارکت، شواهد پژوهشی نشان می‌دهد که در بسیاری از مدارس، ارتباط میان خانه و مدرسه ضعیف و محدود است و خانواده‌ها در برنامه‌های آموزشی و ورزشی مشارکت فعال و مستمری ندارند.

از سوی دیگر، مشارکت خانواده‌ها تحت تأثیر مجموعه‌ای از عوامل ساختاری، فرهنگی-اجتماعی، انگیزشی، آموزشی و اطلاع‌رسانی قرار دارد که شناخت و اولویت‌بندی آن‌ها می‌تواند به سیاست‌گذاران آموزشی، مدیران مدارس و والدین در جهت تقویت این تعامل کمک کند. نبود شناخت دقیق از این عوامل سبب می‌شود برنامه‌ریزی‌های آموزشی در سطح مدارس اثربخشی لازم را نداشته باشد و منابع انسانی و مالی به درستی مورد استفاده قرار نگیرد. بنابراین، شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر در افزایش میزان مشارکت خانواده‌ها در فعالیت‌های آموزشی و ورزشی مدارس، ضرورتی اساسی است که می‌تواند در ارتقای کیفیت آموزش، بهبود سلامت جسمی و روانی دانش‌آموزان و تحقق اهداف سند تحول بنیادین آموزش و پرورش نقش کلیدی ایفا کند. در نتیجه پژوهش حاضر به دنبال شناسایی و اولویت‌بندی عواملی که بر مشارکت خانواده‌ها در فعالیت‌ها آموزشی و ورزشی مدارس استان گیلان نقش دارند، می‌باشد.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر شیوه اجرا، آمیخته (ترکیبی) با طرح اکتشافی متوالی است که در دو

منتخبی از مدیران، معلمان و انجمن اولیا که آشنایی و اطلاعات کافی با مسئله پژوهش داشتند، مصاحبه نموده و تجارب و نگرش‌های آن‌ها را در این خصوص جویا شد. در خصوص تحلیل مرحله‌ای یافته‌ها باید گفت که ابتدا تلاش شد تا کدهای باز استخراج شوند و در مرحله‌ی بعدی آن مفاهیم، در قالب مقوله‌های بزرگ‌تری قرار گرفتند. بعد از این مرحله سعی شد که مفاهیم شناسایی‌شده نیز در قالب دسته‌های بزرگ مفهومی طبقه‌بندی گردند که جزئیات این دو مرحله در جدول شماره ۱ نشان داده شده است.

جهت تجزیه و تحلیل داده‌های کمی از نرم‌افزار اس. پی. اس. استفاده شد. روایی سازه با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی، آزمون کایزر مایر اولکین برای کفایت نمونه و آزمون کرویت بارتلت بررسی گردید. همچنین جهت آزمون فرضیات و رتبه‌بندی عوامل، از آزمون‌های تی تک نمونه‌ای و فریدمن استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

در این پژوهش با بهره‌گیری از نظرات ۱۸ نفر از افراد مصاحبه‌شونده موضوع به اشباع نظری رسید و فرآیند جمع‌آوری یافته‌ها به پایان رسید. محقق برای دستیابی به اطلاعات در خصوص مشارکت والدین در مدارس با

جدول ۱. مفاهیم و مقوله‌ها

شماره مصاحبه‌ها	کدباز (واقعیه)	کد محوری مفاهیم (مؤلفه‌ها)	کد انتخابی مقوله‌ها (ابعاد)
م ۵-م ۱۵	اتاق گفتگو برای اولیا (ایجاد فضای مناسب برای پذیرش اولیا توسط مدرسه)	عوامل ساختاری	عوامل محیطی بر مشارکت
م ۴-م ۷-م ۱۸	دسترس بودن مدیر برای اولیا		
م ۵-م ۱۲-م ۱۶-م ۱۸	تدارک جلسات هم‌اندیشی		
م ۲-م ۸-م ۱۰	مشکلات خانوادگی (طلاق، فوت...)		
م ۹-م ۱۳-م ۱۴	زمان‌بندی برای حضور والدین در مدرسه		
م ۳-م ۴-م ۷-م ۱۱	تهیه چک‌لیست انتظارات والدین از مدرسه		
م ۱-م ۳-م ۶-م ۱۲	عدم برگزاری جلسات خشک و رسمی که اولیا نقشی ندارد		
م ۹-م ۱۴-م ۱۵	استفاده از تبلیغات و صدا و سیما	عوامل اطلاعاتی	
م ۶-م ۸-م ۱۰-م ۱۷	تبلیغ مشاغل و اولیا در مدارس از طریق حضور در مدرسه		
م ۳	مطلع کردن رفتار و فرزندان در مدرسه به اولیا		
م ۱-م ۴-م ۷-م ۱۱	وجود شبکه‌های اجتماعی و حمایتی در رابطه با مشارکت (صفحات مجازی)		
م ۳-م ۵-م ۶	اطلاع‌رسانی والدین از بوجه و امکانات مدرسه		
م ۲-م ۷-م ۱۳-م ۱۸	آگاهی دادن از پیامدها و نتایج مشارکت در مدرسه		
م ۵-م ۸	انتخاب بهترین اولیا بر اساس میزان حضور در مدرسه و دادن لوح تقدیر		
م ۱۱-م ۱۶	برگزاری مسابقات پرورشی و ورزشی (پدر و پسر و مادر و دختر)	عوامل انگیزشی	
م ۹	جشنواره‌ها و نمایشگاه‌های (دستی، زبان مادری و بومی محلی)		
م ۲-م ۴-م ۶-م ۹	تشویق و قدردانی از حمایت‌های مالی والدین		
م ۱-م ۱۳-م ۱۵	ایجاد اعتماد در مؤثر بودن مشارکت والدین		
م ۳-م ۹-م ۱۰	مشارکت در بهسازی و زیباسازی محیط و فضای مدرسه توسط اولیا		
م ۶-م ۷-م ۱۱-م ۱۲	ایجاد انگیزه برای مدیران که تمایل به ارتباط با اولیا ندارند		
م ۸-م ۱۵-م ۱۶	دعوت از مسئولین برای مشارکت بیشتر		

ادامه جدول ۱. مفاهیم و مقوله‌ها

شماره مصاحبه‌ها	کدباز (واقعیه)	کد محوری مفاهیم (مؤلفه‌ها)	کد انتخابی مقوله‌ها (ابعاد)
م ۴-م ۷-م ۱۷	برگزاری جلسات خانواده برای اولیا (کلاس‌های آموزشی برای اولیا)	عوامل آموزشی	
م ۲-م ۱۳-م ۱۸	استفاده از روانشناس و مشاور		
م ۱۱-م ۱۳	برگزاری کارگاه نظارت بر فرزند در خارج از مدرسه		
م ۵-م ۷-م ۱۱	تصمیم‌گیری و مشورت اولیا با معلمان درباره روش‌های ارائه و انجام تکالیف درس‌ها		
م ۲-م ۶-م ۱۷-م ۱۸	نظارت اولیا یا نمایندگان آن‌ها بر عملکرد معلمان		
م ۷-م ۸-م ۱۲	آموزش شکستن فرهنگ سکوت در بین اولیا		
م ۳-م ۹-م ۱۷-م ۱۸	آموزش نداشتن پیش‌داوری و نگرش منفی در مورد معلمان و مدیران		
م ۴-م ۵-م ۱۳-م ۱۵	نگرش و خودکم‌بینی والدین به خصوص طبقات اجتماعی پایین مبنی بر غیر مؤثر بودن (تعارض‌های فرهنگی و طبقاتی والدین)		
م ۸-م ۱۰-م ۱۱	از بین بردن محدودیت‌های فرهنگی در جلسات	عوامل فرهنگی - اجتماعی	
م ۱-م ۲-م ۴-م ۱۷	تشکیل و تقویت انجمن‌های والدین		
م ۱۴	تقویت و بارور پذیری در والدین داوطلب در مدرسه		
م ۳-م ۵	ایجاد جو مناسب در اولیا برای مساعدت فکری بر مدیریت و مدرسه		
م ۹-م ۱۰	از بین بردن ترس مسئولین مدرسه از انتقاد والدین		

به دنبال کشف متغیرهای اساسی یک پدیده یا خلاصه مجموعه‌ای از داده‌ها است، می‌توان از تحلیل عاملی اکتشافی استفاده کرد. برای اینکه نتایج تحلیل عاملی به‌اندازه کافی معتبر باشد، باید شاخص کفایت حجم نمونه و معیار بارتلت رعایت شود.

بر اساس جدول شماره ۱ مقوله کلی در افزایش میزان مشارکت والدین در مدارس شناسایی شد که این مقوله دارای یکسری مؤلفه می‌باشند که عبارت‌اند از: عوامل محیطی مؤثر بر مشارکت (عوامل ساختاری، عوامل اطلاعاتی، عوامل انگیزشی، عوامل آموزشی و عوامل فرهنگی - اجتماعی). در این پژوهش، از آنجا که محقق

جدول ۲. KMO and Bartlett's Test

KMO and Bartlett's Test	
شاخص کفایت نمونه	۰/۹۵۴
مقدار توزیع کا ۲	۶۶۷۰ / ۲۶۴
درجه آزادی	۵۶۱
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۱

آزمون بارتلت

بنابراین یافته‌ها نشان داد که شاخص کفایت نمونه ۰/۹۵۴ درصد که بیشتر از معیار موردنظر است و مقدار Sig به دست آمده برابر با ۰/۰۰۱ می‌باشد در نتیجه می‌توان گفت که حجم نمونه برای این تحلیل به حد کفایت رسیده است. ماتریس همبستگی مؤلفه‌ها در جدول ۳ نشان داده شده است.

در آزمون فوق اندازه‌ی کفایت نمونه‌گیری Kaiser-Meyer-Olkin بیشتر از ۰/۶ است. و مقدار Sig در قسمت آزمون کرویت Bartlett معنادار است یعنی از ۰/۰۵ کوچک‌تر است و این نشان می‌دهد که حجم نمونه برای تحقیق کفایت لازم را دارد.

جدول ۳. ماتریس همبستگی مؤلفه‌ها

ماتریس همبستگی					
ساختاری	اطلاعاتی	انگیزشی	آموزش	فرهنگی-اجتماعی	همبستگی
ساختاری	۱/۰۰۰	۰/۶۹۷	۰/۶۶۰	۰/۶۱۴	۰/۶۳۶
اطلاعاتی	۰/۶۹۷	۱/۰۰۰	۰/۷۸۹	۰/۷۴۰	۰/۷۲۴
انگیزشی	۰/۶۶۰	۰/۷۸۹	۱/۰۰۰	۰/۷۷۵	۰/۷۵۶
آموزش	۰/۶۱۴	۰/۷۴۰	۰/۷۷۵	۱/۰۰۰	۰/۸۲۴
فرهنگی-اجتماعی	۰/۶۳۶	۰/۷۲۴	۰/۷۵۶	۰/۸۲۴	۱/۰۰۰

جدول ۳ بررسی ماتریس همبستگی را نشان می‌دهد که همه مقادیر به صورت قابل‌ملاحظه‌ای دارای همبستگی بیشتر از ۰/۳۳ می‌باشند، این نشان می‌دهد مؤلفه‌ها با هم در ارتباط است از این رو این ماتریس برای عامل‌یابی مناسب است. در جدول ۴ به بررسی واریانس کلی مربوط به آماره‌ها پرداخته شده است.

جدول ۴. واریانس کل مربوط به آماره‌های پنج عامل استخراج شده

Total Variance Explained						
Extraction Sums of Squared Loadings			Initial Eigenvalues		Component	
Cumulative %	% of Variance	Total	Cumulative%	% of Variance	Total	
77/828	77/828	3/891	77/828	77/828	3/891	1
			86/725	8/897	0/445	2
			92/495	5/770	0/289	3
			96/566	4/070	0/204	4
			100/000	3/434	0/172	5

Extraction Method: Principal Component Analysis.

جدول شماره ۴ واریانس تبیین شده کل را نشان می‌دهد. هدف از این بخش انتخاب عامل‌های استخراج شده می‌باشد. برای تعیین تعداد عامل‌ها از مقدار ویژه استفاده می‌شود. مقدار ویژه در واقع اندازه‌ای است که تعیین می‌کند که چه مقدار از واریانس در کل داده‌ها به وسیله عامل تبیین می‌شود. اندازه مقدار ویژه را می‌توان به‌منظور تعیین این امر به کار برد که، آیا به‌اندازه کافی، آن عامل واریانس تبیین می‌کند تا عامل، عاملی مفید باشد. عامل‌هایی که مقدار ویژه بیشتر از یک دارند، بهترین عامل‌ها هستند. بر این اساس، می‌توان نتیجه گرفت که برحسب

نتایج به دست آمده از جدول ۴-۱۲ تعداد عامل‌های استخراج شده ۱ عامل می‌باشد. با توجه به جدول شماره ۴ تنها مؤلفه اول مقدار ویژه بزرگ‌تر از ۱ دارد (۳/۸۹۱) و به‌تنهایی ۷۷/۸۲۸ درصد از واریانس کل را برآورد می‌کنند. هر چه این مقدار به ۱۰۰ نزدیک‌تر باشد تفسیر تعداد عامل‌های ما بهتر صورت می‌گیرد. با توجه به این یافته‌ها مؤلفه ساختاری به‌تنهایی ۷۷/۸۲۸ درصد از واریانس کل مؤلفه‌ها را پیش‌بینی کرد.

جدول ۵. آزمون تی تک نمونه برای بررسی تفاوت بین میانگین‌ها

مؤلفه‌ها	T	درجه آزادی	سطح معنی‌داری	تفاوت میانگین‌ها	در سطح ۰/۹۵
				پایینی	بالایی
ساختاری	۱۹۱/۱۴۲	۴۷۴	۰/۰۰۱	۳/۸۰۲۹۳	۳/۷۶۳۹
اطلاعاتی	۱۵۸/۷۳۲	۴۷۴	۰/۰۰۱	۳/۵۶۶۳۶	۳/۶۱۰۴
انگیزشی	۱۴۰/۸۲۵	۴۷۴	۰/۰۰۱	۳/۶۱۷۵۵	۳/۵۶۷۲
آموزش	۱۳۰/۶۱۶	۴۷۴	۰/۰۰۱	۳/۵۵۶۰۵	۳/۵۰۲۶
فرهنگی-اجتماعی	۱۴۳/۹۳۶	۴۷۴	۰/۰۰۱	۳/۶۹۰۷۶	۳/۶۴۰۵

جدول ۶ مقایسه میانگین رتبه‌ها را نشان می‌دهد که بالاترین میانگین رتبه (۳/۴۲) به ویژگی ساختاری در میزان مشارکت اختصاص دارد و که بدین معناست که مهم‌ترین مؤلفه مشارکت از نظر جامعه آماری مؤلفه عوامل ساختاری در مشارکت است. بعد از مؤلفه فوق، مهم‌ترین مؤلفه‌های مشارکت به ترتیب شامل مؤلفه‌های عوامل فرهنگی-اجتماعی، عوامل انگیزشی، عوامل آموزش، عوامل اطلاعاتی به دست آمد.

همان‌طور که در جدول ۵ مشخص است. تمامی مؤلفه‌ها در مقایسه با میانگین در سطحی بالاتر از میانگین قرار دارند و همچنین با توجه به جدول فوق سطح معناداری آزمون‌ها برابر ۰/۰۰۱ می‌باشد که کمتر از سطح خطای ۰/۰۰۵ می‌باشد. بنابراین می‌توان با اطمینان ۹۹ درصد بیان کرد که مؤلفه‌های ما در مشارکت والدین در مدارس نقش دارند.

جدول ۶. میانگین رتبه‌ها در آزمون فریدمن

رتبه‌ها	میانگین رتبه‌ها
ساختاری	۳/۴۲
اطلاعاتی	۲/۷۱
انگیزشی	۲/۹۵
آموزش	۲/۷۹
فرهنگی-اجتماعی	۳/۱۳

نتایج رتبه‌بندی فریدمن نشان داد از جمله عواملی که در افزایش میزان مشارکت خانواده‌ها در مدارس نقش بسزایی دارند، عوامل ساختاری است. این مؤلفه بالاترین درصد بین سایر مؤلفه‌ها را به خود اختصاص داده است ($m=3.8029$). شاید دلیل انتخاب این مؤلفه به نقش و میزان اهمیت مقررات و شیوه‌های سازمان‌دهی در مدارس برمی‌گردد. به‌طوری که برای مشارکت اولیا در امور مدرسه، تدوین راهبردی مبتنی بر سازمان‌دهی و اتخاذ سیاست‌ها و خط‌مشی‌هایی که بتواند مشارکت حداکثری اولیا را به دنبال داشته باشد، از اهمیت و ضرورت خاص برخوردار است. البته سیاست مشارکتی باید با سیاست‌های تغییر نگرش مدیران و اولیا نسبت به برقراری ارتباط با هم، با افزایش انگیزه در آن‌ها همراه باشد تا نتایج اثربخش حاصل شود.

مدارس از طریق ایجاد ساختارهای رسمی و غیررسمی تلاش می‌کنند تا مثلث خانواده-معلم-والدین را با هدف مشارکت والدین تقویت کند (حسنی، ۱۳۹۹). مدیران و والدین به دلیل قانونی بودن و قدمت انجمن اولیاء و مربیان به‌خوبی با آن آشنا هستند و مدیران از تشکیلات انجمن به‌خوبی در جهت بهبود ساختارهای

بحث و نتیجه‌گیری

ذات آموزش و پرورش، مشارکت تمام عناصر دخیل در فرایند یاددهی-یادگیری را می‌طلبد. در چنین فرآیندی اندیشه یادگیری و شرکت در تصمیم‌گیری‌ها سبب رشد و بالندگی اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و ورزشی می‌شود و زمینه‌های تحقق جامعه پویا و توسعه‌یابنده را فراهم می‌آورد. از این‌رو می‌باشد که نظام‌های آموزش رسمی جهانی در سراسر دنیا درصدد هستند تا هر چه بیشتر امکان تداوم نقش تربیتی خانواده‌ها را در نظام آموزش رسمی و عمومی فراهم سازند. با توجه به این مطالب هدف اصلی این پژوهش شناسایی و اولویت‌بندی عواملی که در افزایش میزان مشارکت خانواده‌ها در فعالیت‌های آموزشی و ورزشی مدارس استان گیلان نقش داشتند، است.

در این پژوهش بر اساس تحلیل داده‌ها عواملی که در افزایش میزان مشارکت خانواده‌ها در فعالیت‌های آموزشی و ورزشی نقش داشتند، شناسایی شدند و این عوامل بر اساس رتبه‌بندی آزمون فریدمن به ترتیب (عوامل ساختاری، عوامل فرهنگی-اجتماعی، عوامل انگیزشی، عوامل آموزشی، عوامل اطلاعاتی) دارای بالاترین میانگین بودند.

3.6908) عوامل فرهنگی - اجتماعی بود. نتایج نشان داد که هرچقدر مؤلفه فرهنگی - اجتماعی در بین خانواده‌ها ترویج داده شود، نقش آن بیشتر نمایان خواهد شد.

عوامل فرهنگی - اجتماعی به‌مانند چتری تلقی شده که بر سایر عوامل تأثیرگذار بر مشارکت والدین سایه می‌اندازد. همه تصمیم‌های نظام آموزشی در مرحله طراحی یا اجرا با ویژگی‌های فرهنگی - اجتماعی جامعه ممزوج می‌شوند. هر طرح یا تصمیم تربیتی حداقل در اجرا و عمل با بسترهای اجتماعی و فرهنگی تماس پیدا می‌کند و ممکن است تحت تأثیر آن‌ها قوت و کارایی خود را از دست بدهد یا بالعکس بر توان و اثرگذاری آن افزوده شود (صحرائی، ۱۳۹۷).

از عواملی که در مشارکت اولیا در بعد فرهنگی - اجتماعی نقش دارند، می‌توان به تعارض‌های فرهنگی و طبقاتی والدین، از بین بردن محدودیت‌های فرهنگی در جلسات، تقویت و باورپذیری در والدین داوطلب در مدرسه، ایجاد جو مناسب در اولیا برای مساعدت فکری بر مدیریت و مدرسه، از بین بردن ترس مسئولین مدرسه از انتقاد والدین و تشکیل و تقویت انجمن‌های والدین اشاره کرد. نتایج به دست آمده از این پژوهش با نتایج پژوهش‌های یاتیودینگ و همکاران (۲۰۲۰)، محمدی پویا و همکاران (۱۳۹۹)، صحرائی (۱۳۹۷) و زنجانی‌زاده و همکاران (۱۳۹۱) همسو است. ولی با پژوهش قدسی و همکاران (۱۳۹۶) همخوانی ندارد و شاید علت آن را می‌توان تفاوت در جامعه آماری و مکان و محدودیت‌های پژوهش بیان کرد. نوکالی و همکاران^۲ (۲۰۱۰) در پژوهش خود نشان دادند که افزایش مشارکت والدین با کاهش در مشکلات رفتاری و افزایش مهارت‌های اجتماعی کودکان همراه است (الهی و همکاران، ۱۳۹۹).

در همین ارتباط هورنبی و بلکول^۳ (۲۰۱۸) عوامل اجتماعی را مهم‌تر از عوامل دیگر در مشارکت والدین در برنامه درسی تلقی کرده‌اند. با توجه به یافته‌های پژوهش می‌توان اذعان کرد که نگرش و خودکام‌بینی والدین به خصوص طبقات اجتماعی پایین مبنی بر غیر مؤثر بودن در مشارکت را از طریق اعتمادسازی و با شرکت دادن آنان در

موجود در مدارس استفاده می‌کنند. به‌طوری که مدارس به‌واسطه انجمن، از پتانسیل والدین خیر در زمینه‌های پروژه‌های عمرانی و برنامه‌های هزینه‌بر مدرسه که خارج از توان سرانه مدرسه یا شهریه مصوب است، بهره برده و از آن در جهت نیل به اهداف اصلی مدرسه استفاده می‌کنند. از عواملی که در مشارکت اولیا در بعد ساختاری نقش دارند، می‌توان به اتفاق گفتگو برای اولیا، دسترس بودن مدیر برای اولیا، تدارک جلسات هم‌اندیشی، مشکلات خانوادگی، زمان‌بندی برای حضور والدین در مدرسه، تهیه چک‌لیست انتظارات والدین از مدرسه و عدم برگزاری جلسات خشک و رسمی که اولیا نقشی ندارد، اشاره کرد. نتایج به دست آمده از این پژوهش با نتایج تحقیقات یاتیودینگ^۱ و همکاران (۲۰۲۰)، نوروزنژاد قادی و همکاران (۱۳۹۸) و صحرائی (۱۳۹۷) همخوانی دارد.

پژوهش شیربیگی و همکاران (۱۳۹۵) علت پایین مشارکت والدین در مدارس به دلایل ساختار نظام آموزشی کشور، اقتصاد خانواده، سطح تعامل خانواده، عدم شناخت اولیا از اهداف و کارکردهای مدرسه و عدم شناخت والدین و ناتوانی آن‌ها در تطبیق با برنامه‌ها بیان کردند. در همین راستا صحرائی (۱۳۹۷) فقدان فضا و زمان مناسب جهت پذیرش اولیا در مدرسه به نحو مطلوب و مؤثر را یکی از مهم‌ترین موانع ساختاری مشارکت والدین بیان کرده است. بنابراین با توجه به این مطالب داشتن فضای مناسب برای پذیرش اولیا و زمان‌بندی مناسب برای جلسه مناسب با آن‌ها می‌تواند اعتماد به مدرسه و میزان ارزشی که مدارس برای والدین در نظر می‌گیرند را بیشتر نمایان سازد و خود عاملی جهت مشارکت بیشتر والدین در مدارس می‌باشد. همچنین در دسترس بودن مدیران مدارس برای والدین و داشتن جلسات مهم که اولیا تصمیم‌گیری‌های مدرسه مشارکت داشته باشند و از طرفی دانستن انتظاراتی که والدین از مدرسه دارند و نگرش مثبت مدیریت به مشکلات خانوادگی اولیا از جمله مواردی هستند که می‌توانند در روند مشارکت والدین در مدارس نقش داشته باشند. از دیگر عواملی که در افزایش میزان مشارکت خانواده‌ها در مدارس نقش داشت و در رتبه بعدی قرار داشت (M=

2. Nokali et al.

3. Hornby & Blackwell

1. Yotyodying

(۱۳۹۹)، محمدزاده حیدری و رحمت‌زهی (۱۳۹۷) و زنجانی‌زاده و همکاران (۱۳۹۱) مطابقت دارد.

با توجه به این نتایج می‌توان گفت که مشارکت واقعی در مدرسه زمانی انجام می‌شود که والدین از نظر ذهنی و عاطفی درگیر شوند و به عواطف آن‌ها توجه کافی شود و این خود عاملی در جهت ایجاد اعتماد در مؤثر بودن مشارکت والدین خواهد شد. والدینی که مشارکت فعال در مدارس دارند و مسئولیت‌های مختلف بر عهده می‌گیرند و مشکلات مدارس را لمس می‌کنند، در بهسازی و زیباسازی محیط و فضای مدرسه پیش‌قدم خواهند شد. به‌طوری که نگوین و همکاران (۲۰۲۰) نشان دادند که مشارکت والدین، ویژگی‌های روان‌شناختی درونی مثبت کودکان را افزایش می‌دهد. همچنین مدارس با برگزاری مسابقات پرورشی و ورزشی و جشنواره‌ها و نمایشگاه‌های مختلف می‌تواند گام بلندی در جلب مشارکت اولیا بردارد که با نتایج تحقیقات ناصری پلنگرد و همکاران (۱۳۹۹) و تیلور و کولینز (۲۰۱۵) همخوانی دارد.

یکی دیگر از مؤلفه‌هایی که در افزایش میزان مشارکت خانواده‌ها در فعالیت‌های آموزشی و ورزشی مدارس نقش داشت، عوامل آموزشی بود ($M=3.556$). شاید پایین بودن این عامل در بین سایر عوامل، اعتماد به اولیا مدارس و معلمان باشد، که از نظر علمی بسیار شایسته و مورد اعتماد می‌باشند و یا شاید، آموزش جایگاه اصلی خود را در جامعه امروزی از دست داده و سیستم آموزشی نمره محور بوده و خروجی موفقی نداشته است، اذعان کرد.

از عواملی که در مشارکت اولیا در بعد آموزش نقش داشت، می‌توان به تشکیل کارگاه‌های آموزشی در رابطه با مشکلات تربیتی کودکان، برگزاری کلاس‌های آموزش خانواده بر اساس نیازسنجی از اولیا، استفاده از روانشناس و مشاور، آموزش نداشتن پیش‌داوری و نگرش منفی در مورد معلمان و مدیران، آموزش شکستن فرهنگ سکوت در بین اولیا، نظارت اولیا یا نمایندگان آن‌ها بر عملکرد معلمان، تصمیم‌گیری و مشورت اولیا با معلمان درباره روش‌های ارائه و انجام تکالیف درس‌ها و برگزاری کارگاه نظارت بر فرزند در خارج از مدرسه اشاره کرد. نتایج به

وظایف، مسئولیت‌ها و عملیات کاهش داد، به‌طوری که در آنان احساس تعلق و مؤثر بودن به وجود آید. مدیران باید بدانند که اصل اساسی استحکام رابطه با اولیا بر پایه پیوندهای روانی، عاطفی و فکری است و این خود نقش بسیار مهمی در تقویت و انسجام انجمن اولیا و مربیان و ترویج روحیه داوطلبانه در انجام کارهای مدارس به وسیله خانواده‌ها و مشارکت حداکثری والدین شود.

نتایج رتبه‌بندی فریدمن نشان داد سومین مؤلفه، مؤلفه عوامل انگیزشی است که بر افزایش میزان مشارکت خانواده‌ها در فعالیت‌های آموزشی و ورزشی مدارس استان گیلان نقش دارد ($M=3/6176$).

انگیزه‌ها کلید انجام هرگونه فعالیت به شمار می‌روند و می‌توانند رفتارهای افراد را تحریک، تقویت و هدایت کنند یا باعث کنترل و توقف آن شوند. امروز باید با نگاهی عمیق‌تر و با توجه به افق‌های جدید روانشناسی علایق و خواسته‌های والدین برای مدیران مدارس بهتر شناخته شده باشد.

مشارکت نیاز به تشویق و رابطه صمیمی میان مسئولان مدرسه و والدین دارد تا بتواند پا بگیرد. این نتیجه نیز با نتایج مطالعه دسلندس^۱ (۲۰۰۱) مطابقت دارد که نشان داده وقتی والدین از طرف مدرسه به مشارکت تشویق شوند بیشتر در مدرسه مشارکت می‌کنند در پژوهش (کلدی، ۱۳۸۱) نیز اهمیت پاداش برای مشارکت نیز مشاهده شده است (زنجانی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۱).

از عواملی که در مشارکت والدین در بعد انگیزشی نقش بسیار بالایی دارد، می‌توان به انتخاب بهترین اولیا بر اساس میزان حضور در مدرسه و دادن لوح تقدیر، برگزاری مسابقات پرورشی و ورزشی (پدر و پسر و مادر و دختر) جشنواره‌ها و نمایشگاه‌های (دستی، زبان مادری و بومی محلی)، تشویق و قدردانی از حمایت‌های مالی والدین، ایجاد اعتماد در مؤثر بودن مشارکت والدین، مشارکت در بهسازی و زیباسازی محیط و فضای مدرسه توسط اولیا، ایجاد انگیزه برای مدیران که تمایل به ارتباط با اولیا ندارند و دعوت از مسئولین برای مشارکت بیشتر اشاره کرد. نتایج به دست آمده از این پژوهش با نتایج تحقیقات بوناتی و راباچ^۲ (۲۰۲۲)، راباچ و بوناتی^۳ (۲۰۲۱)، الهی و همکاران

1. Deslandez

2. Bonanati & Rubach

3. Rubach & Bonanati

بنابراین اهمیت نقش روزافزون رسانه‌ها در حیات اجتماعی انسان امری اجتناب‌ناپذیر است. امروزه ابزارهای ارتباطی جدید مثل اینترنت و شبکه‌های اجتماعی نیز افق‌های جدیدی را برای تعامل افراد جامعه گشوده‌اند که شایسته است در حوزه مشارکت والدین مدنظر باشند (یزدخواستی و عباس‌زاده، ۱۳۸۶).

از عوامل مهم در مشارکت اولیا در بعد اطلاعاتی می‌توان به استفاده از تبلیغات و صدا و سیما، تبلیغ مشاغل و اولیا در مدارس از طریق حضور در مدرسه، مطلع کردن رفتار و فرزندان در مدرسه اولیا، وجود شبکه‌های اجتماعی و حمایتی در رابطه با مشارکت (صفحات مجازی)، اطلاع-رسانی والدین از بودجه و امکانات مدرسه و آگاهی دادن از پیامدها و نتایج مشارکت در مدرسه اشاره کرد. نتایج به دست آمده از این پژوهش با نتایج پژوهش‌های یاتودینگ و همکاران (۲۰۲۰)، محمدی‌پویا و همکاران (۱۳۹۹)، شیرینی و همکاران (۱۳۹۵) و یزدخواستی و عباس‌زاده (۱۳۸۶) مطابقت دارد. صدا و سیما به دلیل حجم بسیار زیاد مخاطبان و میزان تأثیرگذاری بالا، بی‌شک مهم‌ترین و اصلی‌ترین رسانه در جهت تبلیغات و اطلاع‌رسانی می‌باشد. بنابراین مدارس نیز جهت رسیدن به اهدافشان می‌توانند از این رسانه ملی استفاده کنند. در همین راستا چو^۲ (۲۰۰۵) عملکرد رسانه‌ها و برنامه‌های تلویزیونی بر میزان مشارکت والدین در مدارس را مؤثر خوانده است.

مطلع کردن رفتار فرزندان در مدرسه به اولیا و آگاهی دادن از پیامدها و نتایج مشارکت می‌تواند عاملی در جهت ایجاد انگیزه و تداوم در مشارکت شود. چرا که نتایج پژوهش کریم‌زاده و همکاران (۱۳۹۷)، نشان داد بین مشارکت والدین در آگاهی از پیشرفت تحصیلی فرزندان (همکاری والدین و فعالیت‌های مدرسه، ارتباط بین والدین و معلمان در رفتار و عملکرد دانش‌آموزان) رابطه معناداری وجود دارد.

با توجه به این مطالب مدیران هراندازه بتوانند از رسانه‌ها و فضای مجازی آگاهی‌های لازم را در خصوص نحوه مشارکت و فواید آن، به اولیا یادآور شوند، به همان میزان بر مشارکت آنان، خواهند افزود. از طرفی شاید دلیل پایین

دست آمده از این با نتایج پژوهش‌های گوشین^۱ و همکاران (۲۰۲۱)، حبیبی و همکاران (۱۴۰۱) و افضل‌خانی و همکاران (۱۳۹۲) همسو است.

کلاس‌های آموزشی و مشاوره برای اولیاء، در جهت آشنا نمودن آنان با وظایف رفتاری خود برای انجام مشارکت‌های لازم در امر تعلیم و تربیت فرزندانشان به حساب می‌آید. این کار بسیار مفید باعث شفاف شدن رابطه معلم و دانش‌آموزان از یک‌سو و اولیا و مربیان از سوی دیگر می‌شود. بسیاری از اولیا راه و شیوه‌های راهنمایی کودکان خود را نمی‌دانند. در حالی که آن‌ها علاقه وافر در یاری دادن به فرزندان خود دارند. به‌طوری که نوروززاد قادی و همکاران (۱۳۹۸) ناکافی بودن آموزش‌ها و آگاهی بخشی والدین در رابطه با مشارکت را یکی از عوامل عدم مشارکت والدین بیان کرده است.

در جلسات با اولیا ابتدا باید نقش بی‌بدیل معلمان و اهمیت و کارکرد معلمان و اولیای مدرسه را بیش از پیش نمایان سازیم تا هیچ‌گونه برداشت منفی و پیش‌داوری برای والدین به وجود نیاید. بنابراین آموزش خانواده به‌عنوان بستری مناسب در راستای تعامل مؤثر و مفید اولیاء با نظام تعلیم و تربیت فرزندان می‌تواند اثربخش واقع شود.

از دیگر عواملی که در افزایش میزان مشارکت خانواده‌ها در مدارس نقش دارد، عوامل اطلاعاتی است ($M=3.5664$). نتایج نشان می‌دهد که بعد اطلاعاتی نقشی زیادی در جذب مشارکت اثربخش اولیا و مردم در مدارس دارد. در دوران معاصر که به عصر اطلاعات و جوامع اطلاعاتی و ارتباطی معروف است بخش عمده‌ای از جامعه‌پذیری نسل‌ها از طریق رسانه‌ها انجام می‌شود و نفوذ و تأثیرپذیری رسانه‌ها تا جایی است که برخی از نظریه‌پردازان ارتباطی بر این باورند که رسانه‌ها اولویت ذهنی و حتی رفتاری ما را تعیین می‌کنند. بدون شک زمانی مدارس موفق خواهد بود که با نیازسنجی و شناخت مؤثر از ابزارهای به‌روز اطلاع‌رسانی، از آن‌ها در جهت پیشرفت اهداف مدارس خود استفاده کنند و به تعبیری سبدهای از رسانه‌های مختلف را به کارگیرند.

سپاسگزاری

نویسندگان مقاله بر خود لازم می‌دانند از کلیه افرادی که در انجام پژوهش، محققان را همراهی نموده‌اند، تشکر و قدردانی نمایند.

بودن این مؤلفه در برابر سایر مؤلفه‌ها عدم آشنایی اولیا با فضای مجازی و استقبال پایین جامعه از برنامه‌های صدا و سیما باشد.

References

- Afzalkhani M. & Pakrovan M. (2012). Examining the optimal methods in the effective participation of parents and people in schools, *Research in Curriculum Planning*, 10(2), 137-146. (In Persian)
- Bonanati, S., & Rubach, Ch. (2022). Reciprocal Relationship between Parents' School- and Home-Based Involvement and Children's Reading Achievement during the First Year of Elementary School. *Societies*, 2(2), 63. <https://doi.org/10.3390/soc12020063>.
- Cho, J. (2005). *Political ads, communication, and democracy (Dissertation)*. The University of Wisconsin- Madison. 2005.
- Cosso, J., von Suchodoletz, A., & Yoshikawa, H. (2022). Effects of parental involvement programs on young children's academic and social-emotional outcomes: A meta-analysis. *Journal of Family Psychology*, 36(8), 1329-1339. <https://doi.org/10.1037/fam0000992>
- Duan, W., Guan, Y., & Bu, H. (2018). The Effect of Parental Involvement and Socioeconomic Status on Junior School Students' Academic Achievement and School Behavior in China. *Frontiers in Psychology*, 9. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00952>
- Elahi, Z., Haji Tabar, F. M., & Abedini, M. (2019). The role of parental involvement dimensions in the academic motivation of sixth grade students. *Scientific-Research Quarterly of Family and Research*, 17(1), 103-126. (In Persian)
- Epstein, J. L. (2018). *School, Family, and Community Partnerships: Preparing Educators and Improving Schools*. Westview Press.
- Erdem, C., & Kaya, M. (2020). A Meta-Analysis of the Effect of Parental Involvement on Students' Academic Achievement. *Journal of Learning for Development*, 7(3), 367-383. <https://doi.org/10.56059/jl4d.v7i3.417>
- Goshin, M., Dubrov, D., Kosaretsky, S., & Grigoryev, D. (2021). The Strategies of Parental Involvement in Adolescents' Education and Extracurricular Activities. *J Youth Adolesc*, 50(5), 906-920. doi: [10.1007/s10964-021-01399-y](https://doi.org/10.1007/s10964-021-01399-y). Epub 2021 Feb 2.
- Gubbins, V., & Gabriel, O. (2020). Determinants of parental involvement in primary school: evidence from Chile, *Educational Review*, 72(2), 137-156. DOI: [10.1080/00131911.2018.1487386](https://doi.org/10.1080/00131911.2018.1487386).
- Habibi, S., Aliabadi, K., Nili Ahmadabadi, M. R., & Zarei, I. (2019). Designing and compiling the proposed model of parents' participation and examining its impact on the academic progress of students. *Journal of Education Strategies in Medical Sciences*, 15(2), 131-140. (In Persian)
- Hasani, R. & Hasani, G. (2019). Compilation and test of school capacity model for parents' participation. *New Educational Thoughts*. 2(6), 225-248. (In Persian) Doi: [10.22051/jontoe.2020.28667.285](https://doi.org/10.22051/jontoe.2020.28667.285).
- Hornby, G., & Blackwell, I. (2018). Barriers to parental involvement in education: an update. *Educational Review*, 70(1), 109-119. <https://doi.org/10.1080/00131911.2018.1388612>
- Karimzadeh, E., Nowrozi, M., Khairinia, H.A., & Zafarinjad, A. (2017). Investigating the relationship between parents' participation on the academic progress of students (girls) in the first grade of elementary school, *Quarterly of elementary school and preschool studie*, 3(11), 96-77. (In Persian)
- Khosrovizadeh, E., Samii, F. (2016). Communication of organizational climate and participation of physical education teachers in Arak city in school decision-making. *Organizational Behavior Management Studies in Sports*, 4(2), 101-112. (In Persian)
- Koivuhovi, S., Kilpi-Jakonen, E., Erola, J., & Vainikainen, M.-P. (2025). Parental involvement in elementary schools and children's academic achievement: A

- longitudinal analysis across educational groups in Finland. *Research in Social Stratification and Mobility*, 95, 101007. <https://doi.org/10.1016/j.rssm.2024.101007>
- Mohammadi Pouya, S., Adib, Y., & Zarei, A. (2019). In the research of appropriate strategies to increase the connection between home, school and society; A reflection on global experiences. *Scientific Quarterly of School Management*, 8(3), 370-337. (In Persian)
- Mohammadzadeh Heydari, M., & Rahmat Zahi, Kh. N. (2017). The role of parents in the academic progress of students. *11th International Conference on Psychology and Social Sciences*, 1(9), 77-75. (In Persian)
- Morrison, E. W. (2022). *Employee voice and participation: Past, present, and future. Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior*, 9, 87-109.
- Naseri Pelengard, V, Bahrami, Sh, Zorashtian, Sh, Yousefi, B.(2019). Designing a family-school support model in the development of sports talents: a grounded theory study. *Health Promotion Management Quarterly*, 10(1), 74-90. (In Persian)
- Nasiri, S., Karimi, M., & Heidari, F. (2018). The role of parental involvement in enhancing the quality of the teaching-learning process in schools. *Journal of Educational Innovations*, 15(2), 85-102. (In Persian)
- Nguyen, T. M., Xiao, X., Xiong, S., Guo, C., & Cheng, G. (2020). Effects of parental educational involvement on classroom peer status among Chinese primary school students: A moderated mediation model of psychological Suzhi and family socioeconomic status. *Children and Youth Services Review*, 111, 104881. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.104881>
- Nowrozenzhadqadi, M., Saraji, F., & Yusufzadeh Chausari, M.R.(2018). Parents' and administrators' perception of parents' participation in school affairs: (a phenomenological study). *Two Quarterly Journals of Theory and Practice in Curriculum*. 7(14), 319-356. (In Persian)
- Okafor, B., & Nwachukwu, I. (2023). Enhancing Student Performance through Parental Involvement. *African Journal of Educational Innovation*, 15(1), 102-118.
- Park, S., Stone, S. I., & Holloway, S. D. (2017). School-based parental involvement as a predictor of achievement and school learning environment: An elementary school-level analysis. *Children and Youth Services Review*, 82, 195-206. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2017.09.012>
- Qudsi, A.M., Balali, I., & Latifi Pak, N. (2016). Investigating the effect of social factors on the level of parents' participation in Hamedan schools. *Social development scientific-research quarterly*. 12(1), 81-106. (In Persian)
- Rahimi, M., Ahmadi, A., & Sadeghi, N. (2019). Investigating the barriers to parental involvement in elementary school educational activities. *Journal of Curriculum Planning Studies*, 14(55), 101-118. (In Persian)
- Rubach, C., & Bonanati, S. (2021). The impact of parents' home- and school-based involvement on adolescents' intrinsic motivation and anxiety in math. *Psychology in the Schools*, 60(6), 1615-1635. Portico. <https://doi.org/10.1002/pits.22577>
- Sahrai, F. (2017). *Identifying the challenges and obstacles of parents' participation in providing financial resources for secondary schools in Khorram Abad city*. Malayer University, field of educational sciences, MSc thesis. (In Persian)
- Saraji, F., & Shakuri, N. (2019). Barriers to parent participation in descriptive assessment: a qualitative study. *Educational Measurement and Evaluation Studies*, 10(29), 229-260. (In Persian) Doi: 10.22034/emes.2020.39888
- Shafizadeh, H., & Guillori, S. (2017). Investigating the relationship between participation in decision-making and organizational civic behavior with organizational identity among sports coaches in Garmsar city. *Organizational behavior management studies in sports*, 5(2), 21-30. (In Persian)

- Shirbaghi, N., Azizi, N, Amiri, Sh. (2014). Analyzing the concept of participation and intervention in children's education from the perspective of parents and teachers. *Educational Sciences*. 10(1), 21-54. (In Persian)
- Sufi S. (2019). *Examining the way of parents' educational participation: a case study of the top ranks of Taibad city entrance exam*. Birjand University, field of educational sciences, master's thesis. (In Persian)
- Taylor R.D., Collins, D. (2015). Reviewing the family unit as a stakeholder in talent development: is it undervalued. *Journal of Quest*, 67(3), 33-43. <https://doi.org/10.1080/00336297.2015.1050747>.
- Uche, C., & Dike, O. (2023). Parental Engagement in Education: A Pathway to Academic Excellence. *International Journal of Higher Education Studies*, 11(3), 67-85.
- Yazd khasti, B., & Abbaszadeh, M. (2006). Investigating the effective factors on the participation of parents of students - secondary level of East Azarbaijan Province, *Journal of Educational Sciences and Psychology of Shahid Chamran University of Ahvaz*. 3(14), 45-62. (In Persian)
- Yotyodying, S., Dettmers, S., & Jonkmann, K. (2020). Quality features of family-school partnerships in German schools: Measurement and association with parent-child communication about school. *Children and Youth Services Review*, 115, 105078. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105078>
- Zanjanizadeh, H., Danaei, M., Seliminejad, M. (2013). An assessment of family participation in Razavi Khorasan province schools and its effective factors, *Sociology of Education*. 1(2), 71- 110. (In Persian)